

กิจกรรมกลุ่มงานอาจารย์ ศฝร.ภ.๖ ประจำ เดือน พฤศจิกายน ๒๕๖๖

ด้าน อำนวยความยุติธรรมและบริการประชาชน ช่วยเหลือ สนับสนุน
งานสถานีตำรวจ ในสังกัด ภ.๖ ภารกิจนอกเหนือจากงานสอน
โดย พ.ต.ท.ถนอม จินาวา อาจารย์ (สบ.๓) ศฝร.ภ.๖ กลุ่มงานกฎหมาย

วันนี้ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ มีเรื่องมาเล่าว่า ผม พ.ต.ท.ถนอม จินาวา อาจารย์ (สบ.๓) ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ นครสวรรค์ ในฐานะผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยกับกรมคุ้มครองสิทธิ กระบวนการยุติธรรม และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยได้ขึ้นทะเบียนเป็นเจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ยภาค ประชาชนไว้กับกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มาทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ช่วยเหลืองานพนักงานสอบสวน ที่สถานีตำรวจภูธรแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร คดีภัยยกทรัพย์ โดยข้อเท็จจริง คดีนี้ พวกปล่อยเงินกู้ ได้สัญญาเช่าซื้อ (นิติกรรมอำพรางการกู้เงิน) เป็นเรื่องการซื้อขายของประเภทเงินผ่อน/เช่าทรัพย์ ทองรูปพรรณ หนัก ๒ สลึง ราคาชำระในสัญญา รวม ๓๖,๐๐๐ บาท ข้อตกระหว่างคู่สัญญาตกลงให้ ชำระเป็นเงินงวดๆ ละ ๑,๕๐๐ บาท จำนวน ๒๔ งวด หลังทำสัญญาคนซื้อทอง/เช่าซื้อทอง ไม่ชำระหนี้ คนขายทองจึงเอาเอกสารมาแจ้งความดำเนินคดีข้อหายกยอกทรัพย์ พนักงานสอบสวนรับแจ้งความไว้แล้ว จึงประสาน ให้เจ้าหน้าที่มาทำการไกล่เกลี่ย ตามความประสงค์ของคู่กรณี

ผมในฐานะเจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ย ได้สอบถามรายละเอียดของเรื่องจากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายแล้ว พบข้อเท็จจริงจากฝ่ายผู้ถูกแจ้งความได้ความว่า

๑. ได้มีการส่งมอบทองที่ซื้อขายจริง แต่ไม่มีรูปภาพ

๒. ค่าทอง ๒ สลึง ราคาท้องตลาดทั่วไปประมาณ ๑,๘๐๐ บาท

๓. จำนวนเงิน ๓๖,๐๐๐ บาท ในสัญญามาจากไหน ได้มาจากหลักการคิดคำนวณว่า ในสัญญา ต้องมาเก็บเงินค่างวดจากลูกค้า ๒๔ งวด คิดค่าเติมน้ำมันงวดละ ๕๐๐ รวมเป็นจำนวนเงิน ๑๒,๐๐๐ บาท จ่ายค่าคนขับรถ/ค่าคนช่วยทำสัญญากรณีขายทอง ได้คนละ ๔๐๐ บาท คิดดอกเบี้ยล่วงหน้า จำนวน ๕,๒๐๐ บาท จึงลงรายละเอียดไว้ในบันทึกว่าลูกหนี้เป็นหนี้รวม ๓๖,๐๐๐ บาท ไว้ในสัญญาที่นำมาแจ้งความ

สอบถามคน

สอบถามคนถูกแจ้งความได้ว่า

ตนกับสามีได้เคยตกลงซื้อขายทองคำกับฝ่ายผู้มาแจ้งความจริง แต่ไม่เคยได้รับมอบทองคำรูปพรรณไว้ได้เคยถ่ายรูปไว้ตอนแรกโดยคนขายให้ถือทองแผ่น ไม่ใช่สร้อยคออย่างที่แจ้งความ เมื่อประมาณ ๒ ปีก่อน โดยตนและสามีได้ตกลงซื้อทองคำกับผู้แจ้ง คนละ ๑ สลึง ราคาสลึงละ ๗,๕๐๐ บาท ได้รับเงินจริงคนละ ๕,๕๐๐ บาท เหตุเกิดในท้องที่อำเภออื่น หลังตกลงทำสัญญาตนกับสามีผิदनัดชำระหนี้แล้วย้ายถิ่นที่อยู่มาอยู่ในเขตท้องที่แห่งนี้ คนขายทองติดตามมาทวงหนี้พบ จึงได้ให้จัดทำสัญญาใหม่ รวมยอด ๓๖,๐๐๐ บาท ตามเอกสารที่นำมาแจ้งความ

จากการสอบถามข้อเท็จจริง พอสรุปความได้ว่า ทั้งสองฝ่ายได้มีการตกลงกู้ยืมเงินกันจริง จำนวน ๑๘,๐๐๐ บาท แต่มีการจัดทำสัญญาเช่าซื้อทองคำพรางสัญญาการกู้ยืมเงิน แล้วนำเอายอดเงินดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้น มารวมเป็นยอดมูลหนี้ตั้งที่ระบุไว้ในสัญญา ผมจึงได้อธิบายให้คนแจ้งความทราบว่า ลักษณะดังกล่าวนี้ไม่น่าจะชอบด้วยกฎหมายจะสามารถช่วยลดยอดชำระ ทางฝ่ายผู้แจ้งยืนยันว่าตนเสียหายไม่สามารถลดยอดหนี้ลงให้ได้ แต่สามารถยืดระยะเวลาชำระหนี้ออกไปให้ได้ จากสอบถามคนถูกแจ้งความ ซึ่งมีสภาพอยู่ในระหว่างการตั้งครุฑ และมีกำหนดคลอดอีกสองเดือนนี้ ตอนนี้งานไม่มีรายได้ สามีป่วยติดเตียง ซึ่งทางฝ่ายคนถูกแจ้งความมีทำที่จะขอม่อนชำระหนี้ให้เดือนละ ๒,๐๐๐ บาท แต่ยังไม่เงินที่จะชำระให้ได้ในระหว่างนี้ ผมจึงตัดสินใจว่าครุฑทั้งสองฝ่ายไม่สามารถไกล่เกลี่ยตกลงกันได้ หลังจากนั้นผมจึงเดินไปให้คำปรึกษาแก่ พนักงานสอบสวนเจ้าของคดีว่า สมควรดำเนินคดีแก่คนมาแจ้งความในข้อหา ตามพระราชบัญญัติกู้ยืมเงินเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราฯ และสมควรทำสำนวนสั่งไม่ฟ้องคดีนี้ไป เพราะเห็นว่าเอกสารสัญญาที่เอามาแจ้งความเป็นการทำนิติกรรมอำพรางแทนการกู้เงินคิดดอกเบี้ยตนเอาเปรียบคนอื่น การกระทำของผมได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่เกินขอบเขตหน้าที่หรือเปล่าไม่ทราบ แต่ผมเห็นว่า หน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนเป็นหน้าที่ด้านหนึ่งซึ่งข้าราชการ และประชาชนทุกๆ คน สมควรต้องกระทำเมื่อมีโอกาสที่จะกระทำได้เพื่อช่วยเหลือสังคมและแก่คนที่ไม่รู้กฎหมาย ผมเห็นว่าเมื่อบ่เกิดแห่งสัญญามาจากข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรม ผมเลยไม่อยากทำข้อตกลงใดๆ ให้ไปผูกมัดชาวบ้านให้ต้องรับภาระต่อไป สงสารคนไม่รู้หลักกฎหมายและเข้าใจหลักกฎหมายจริงๆ ครับ ในฐานะที่ผมเรียนจบความรู้มาทางด้านกฎหมาย ผมเห็นว่าคดีนี้ หลักแท้จริงแห่งคดี ผู้ถูกกล่าวหาหรือคนที่ทำสัญญาเช่าซื้อทอง ไม่ส่งค่างวดถือว่าเป็นการผิदनัดของลูกหนี้ในการกู้ยืมเงินตามเจตนาที่แท้จริงในใจของครุฑทั้งสองฝ่ายที่ได้กระทำกัน แต่มีการหลบเลี่ยงข้อกฎหมายเรื่องทำสัญญากู้ยืมเงินที่กฎหมายบังคับให้ต้องคิดอัตราดอกเบี้ยไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด จึงไม่น่าจะมีความผิดในทางคดีอาญารฐานยกยก หากพนักงานสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานครบถ้วนทั้งสองฝ่ายแล้ว น่าจะมีความเห็นสั่งไม่ฟ้อง ส่วนผู้แจ้งความสมควรแนะนำให้นำคดีไปฟ้องดำเนินคดีเป็นคดีทางแพ่งเรียกเอาเงินกู้ยืมคืนและดอกเบี้ยที่ผิदनัด เอาเอง ตามชั้นตอนกฎหมาย

ดังนั้น ผมจึงอยากจะเสนอเขียนบทความ ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการกู้ยืมเงิน และการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้ผู้ไม่รู้และเข้าใจหลักกฎหมายไว้ศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑ นายบรรยง พงษ์พานิชย์ อดีตคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (คนร.) ได้โพสต์เฟสบุ๊กส่วนตัว ถึงรายงาน The Credit Suisse Global Wealth Report ๒๐๑๘ ระบุว่า คนไทย ๑% ถือครองความมั่งคั่ง หรือมีทรัพย์สินรวม ๖๖.๙% ของทรัพย์สินรวมทั้งหมดเท่ากับว่าคนไทยถึง ๙๙% ถือครองทรัพย์สินเพียง ๓๓% ของทรัพย์สินรวมทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไทยเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสูงมากและสูงเป็นอันดับหนึ่งของโลก รองจาก รัฐเซีย ตุรกี อินเดีย

(บทความจากสื่อออนไลน์ ข่าวเศรษฐกิจ เมื่อวันที่ ๕ ธ.ค.๒๕๖๑ <https://workpointtoday.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๗ พ.ย.๒๕๖๖) รวมถึงข้อมูลจากสื่อออนไลน์ THAIPUBLICA รายการเกาะกระแส โดยนายคณูชา พิทยานันท์ เลขาธิการ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) กล่าวว่า ภาวะสังคมไทยไตรมาสสอง ปี ๒๕๖๖ การจ้างงานปรับตัวดีขึ้น หนี้สินครัวเรือน ไตรมาส ๑ ปี ๒๕๖๖ มีมูลค่า ๑๕.๙๖ ล้านล้านบาท ไตรมาส ๒ ปี ๒๕๖๖ หนี้สินครัวเรือนขยายตัวเพิ่มขึ้น ๓.๖ (<https://thaipublica.org> ๒๐๒๓/๑๑) สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๗ พ.ย.๒๕๖๖ ซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำจากด้านรายได้ปัญหาฐานะความยากจนของคนไทย ปัญหาวินัยทางการเงินของปัจเจกบุคคลในสังคมไทยเหล่านี้ ส่งผลให้ทัศนคติเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินและการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดมี ซึ่งมีมาในรูปแบบกลไกของเหล่าพวกปล่อยเงินกู้ต่างๆ มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น จนทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องมีนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหา เช่น การแก้ไขปัญหาหนี้ นอกกระบบอย่างบูรณาการและยั่งยืน การลงทะเบียนคนจนเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ และช่วยเหลือในเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ เป็นต้น นอกเหนือจากการดำเนินการของทางรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแล้ว การส่งเสริม ให้คนไทยมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน เช่น ความสมบูรณ์ของสัญญาอัตราดอกเบี้ยที่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด สารสำคัญของหลักฐานการกู้ยืมเงิน กลอุบายหลอกลวงของเหล่าพวกปล่อยเงินกู้รูปแบบต่างๆและหลักฐานการชำระคืนเงินกู้ รวมถึงข้อพึงระวังต่างๆ จะมีส่วนช่วยให้ปัญหาข้อพิพาทอันเกิดจากการกู้ยืมเงินลดน้อยลงได้

บทความเรื่อง “การกู้ยืมเงินและการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด” นี้ได้รวบรวมข้อกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง มาไว้เพื่อเป็นกรณีศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไปให้ถูกเอาใจเอาเปรียบจากบุคคลหรือกลุ่มคนที่มุ่งแสวงหาประโยชน์จากความทุกข์ยากเดือดร้อนของผู้อื่นจนเกินสมควร

๑. ความหมายคำว่า “การกู้ยืมเงิน” และ “ดอกเบี้ย”

“การกู้ยืมเงิน” เป็นสัญญาอย่างหนึ่งซึ่งเกิดจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “ผู้กู้” มีความต้องการจะใช้เงินแต่ตนเองมีเงินไม่พอ หรือไม่มีเงิน จึงไปขอกู้ยืมจากบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้ให้กู้” และผู้กู้ตกลงจะใช้คืนภายในกำหนดเวลาใดเวลาหนึ่ง การกู้ยืมจะมีผลสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อ มีการส่งมอบ เงินที่ยืมให้แก่ผู้ที่ยืมในการกู้ยืมนี้ ผู้ให้กู้จะคิดดอกเบี้ยหรือไม่ก็ได้ ตัวอย่างเช่น นายเอ ต้องการจะซื้อรถยนต์มือสองราคา ๓๐๐,๐๐๐ บาท แต่นายเอ ไม่มีเงิน นายเอ จึงไปขอยืมเงินจากนายบี โดยตกลง จะใช้เงินคืนภายใน ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่กู้ยืม ดังนั้น เมื่อครบกำหนด ๑ ปีแล้ว นายเอ (ผู้กู้) ต้องใช้เงิน คืนให้แก่ นาย บี เป็นต้น

“ดอกเบี้ย” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้ความหมายของคำว่า “ดอกเบี้ย” ว่าเป็นผลประโยชน์ที่บุคคลหนึ่งต้องใช้ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เพื่อการที่ได้ใช้เงินของบุคคลนั้นหรือเพื่อทดแทนการไม่ชำระหนี้ หรือยอดเงินที่ต้องชำระในการกู้ยืมเงินกันนี้ เพื่อป้องกันมิให้นายทุนบีบังคับคนจน กฎหมายจึงได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดที่ผู้ให้กู้สามารถเรียกได้ว่าต้องไม่เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี คือ ร้อยละ ๑.๒๕ ต่อเดือน (เว้นแต่เป็นการกู้ยืมเงินจากบริษัทเงินทุนหรือธนาคาร ซึ่งสามารถเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราดังกล่าวได้ตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของสถาบันการเงิน) อย่างไรก็ตาม ถ้าเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ดังกล่าวถือว่าข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยนั้นเป็นอันเสียไปทั้งหมด คือ ไม่ต้องมีการใช้ดอกเบี้ยกันเลยและผู้ให้กู้ อาจมีความผิดทางอาญาฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราด้วย

ตัวอย่างการคิดดอกเบี้ย ในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๕ นายเอ กู้ยืมเงินจากนายบี จำนวน ๓,๐๐๐ บาท โดยได้ ทำสัญญากู้ยืมเงินกันเป็นลายลักษณ์อักษรลงลายมือชื่อ นายเอไว้ โดยระบุดอกเบี้ยใน

อัตราร้อย.....

อัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี และกำหนดเวลาคืนเงินในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๖ เมื่อถึงวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๖ นายเอ จึงมีหน้าที่ต้องนำเงินต้นจำนวน ๓,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ย ๔๕๐ บาท รวมเป็น ๓,๔๕๐ บาท คืนให้แก่ นายบี แต่ถ้าในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๖ นายเอ ไม่คืนเงินให้แก่ นายบี ถือว่า นายเอ ผิดนัดชำระหนี้ ทั้งนี้ ป.พ.พ.มาตรา ๒๒๔ บัญญัติว่า “หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดกึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมายก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด การพิสูจน์ค่าเสียหายอย่างอื่นนอกกว่านั้น ท่านอนุญาตให้พิสูจน์ได้” ซึ่งจากกรณีตัวอย่าง เมื่อนายบี มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยจากการกู้ยืมเงินจำนวนดังกล่าวได้ในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปีอยู่แล้ว ก็สามารถจะเรียกดอกเบี้ยในอัตราเดิมได้ต่อไปจนกว่า นายเอ จะนำเงินมาชำระจนครบ

๒. ความผิดทางอาญาฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

ในปัจจุบันมีกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราอยู่หลายฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.๒๕๖๐ และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ.๒๕๖๓ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.๒๕๕๑ เป็นต้น สำหรับในกลุ่มธนาคารพาณิชย์นั้นสามารถเรียกดอกเบี้ยสูงกว่าร้อยละ ๑๕ ต่อปีได้ เนื่องจาก มีการอ้างถึงความจำเป็นในสภาพเศรษฐกิจของประเทศที่เปลี่ยนไปและความอยู่รอดทางธุรกิจของสถาบันการเงินต่าง ๆ รัฐบาล จึงได้ออกกฎหมายที่ชื่อ “พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม ของสถาบันการเงิน พ.ศ.๒๕๖๓” ขึ้นมา และมีการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๖๔) และฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๖๕) ซึ่งทั้งหมดมีจุดมุ่งหมายเพื่อยกเว้นการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา ๖๕๔ และอนุญาตให้สถาบันการเงินเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าร้อยละ ๑๕ ต่อปีได้ โดยรัฐมนตรี กระทรวงการคลังเป็นผู้ประกาศอัตราดอกเบี้ยตามคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๕๖๐ มุ่งหมายเพื่อการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราโดยการปรับปรุงองค์ประกอบความผิดและเพิ่มอัตรา โทษให้สูงขึ้น ส่งผลให้การป้องกันและปราบปรามมิให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ย เกินอัตราได้ผลในทางปฏิบัติ เพื่อการแก้ไขปัญหาการเอาเปรียบผู้กู้ยืมเงินตามสัญญากู้ยืมเงินที่ มีการแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้ในรูปแบบต่าง ๆ อันจะช่วยแก้ไขปัญหาการกระทำในลักษณะที่เป็น การอำพรางการกู้ยืมเงินเพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดของกฎหมายอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมาก ยิ่งขึ้น เพื่อให้การกู้ยืมเงินเป็นไปด้วยความเหมาะสม และสมควรในด้านผลประโยชน์ของคู่สัญญา คือ ทั้งฝ่ายผู้กู้และผู้ให้กู้ โดยผู้กู้ได้รับเงินกู้ตามความประสงค์ ส่วนผู้ให้กู้ได้รับผลตอบแทนในเรื่องดอกเบี้ยตามอัตราที่สมควร

ความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

แต่เดิมกฎหมายกำหนดโทษทางอาญาฐานเรียก ดอกเบี้ยเกินอัตราตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๔๗๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ต่อมาพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งมีผล ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๐ เป็นต้นไป โดยพระราชบัญญัตินี้ กำหนดโทษความผิดทาง อาญาฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราไว้สูงขึ้น โดยพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔ บัญญัติว่า “บุคคลใดให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินหรือกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการ อำพรางการให้กู้ยืมเงิน โดยมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

โดยองค์ประ.....

โดยองค์ประกอบของกฎหมายฐานนี้ ประกอบด้วย

(๑) เรียกดอกเบ็ญเงินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้

(๒) กำหนดข้อความอันเป็นเท็จในเรื่องจำนวนเงินกู้หรือเรื่องอื่นใดไว้ในหลักฐานการกู้ยืมหรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้เพื่อปิดบังการเรียกดอกเบ็ญเงินอัตราที่กฎหมายกำหนด

(๓) กำหนดจะเอาหรือรับเอาซึ่งประโยชน์อย่างอื่นนอกจากดอกเบ็ญ ไม่ว่าจะเงินหรือสิ่งของหรือโดยวิธีการใดๆ จนเห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากเกินส่วนอันสมควรตามเงื่อนไขแห่งการกู้ยืมเงิน นอกจากนี้ บุคคลใดได้มาซึ่งสิทธิเรียกร้องจากบุคคลอื่นโดยรู้ว่าเป็นสิทธิที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวใช้สิทธินั้น หรือพยายามถือเอาประโยชน์แห่งสิทธินั้น ต้องระวางโทษเช่นเดียวกันด้วย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบ็ญเงินอัตรา พ.ศ.๒๕๖๐ ไม่ได้กำหนดจำนวนอัตราดอกเบ็ญที่ถือว่าเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด จึงต้องถือตามอัตราดอกเบ็ญที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๔ ที่กำหนดว่า ห้ามมิให้คิดดอกเบ็ญเกิน ร้อยละ ๑๕ ต่อปี และด้วยเหตุที่พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบ็ญเงินอัตราฯ เป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับทางอาญาจึงทำให้การเรียกดอกเบ็ญเงินอัตราที่กฎหมายกำหนด (เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี) เป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามอย่างชัดแจ้งโดยกฎหมาย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามมาตรา ๑๕๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่ง ทำให้การเรียกดอกเบ็ญเงินอัตราจึงมีผลเป็นโมฆะ กล่าวคือ ไม่มีผลตามกฎหมายที่จะเรียกร้องดอกเบ็ญจากผู้กู้ได้ แต่ในส่วนของต้นเงินนั้นยังคงสมบูรณ์

๓. ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

๓.๑ กรณีในสัญญากู้ระบุให้คิดดอกเบ็ญตามกฎหมายหรือตามกฎหมายอย่างสูง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๗๐๘/๒๕๒๘ ศาลฎีกาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายว่า สัญญากู้ ซึ่งได้เขียนระบุเรื่องดอกเบ็ญไว้ว่า “ยอมให้ดอกเบ็ญตามกฎหมายอย่างสูง” เห็นว่า ข้อความดังกล่าวมิได้ เป็นการกำหนดอัตราดอกเบ็ญโดยชัดแจ้งแน่นอนว่าเป็นอัตราอย่างสูงเท่าไร ต้องตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่จำเลยคือ โจทก์มีสิทธิเรียกร้องดอกเบ็ญได้ร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๙๗/๒๕๐๖ สัญญากู้มีข้อสัญญาว่าผู้กู้ยอมให้ดอกเบ็ญตามจำนวนเงินที่กู้ให้แก่ผู้ให้กู้ตามกฎหมาย ยอมถือว่ามีอัตราร้อยละ ๗ ครั้งต่อปี เพราะกรณีต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗ และจะรับฟังพยานบุคคลเพื่อเปลี่ยนแปลงอัตราดังกล่าวนี้ไม่ได้ แม้ใบรับเงินที่ผู้ให้กู้ออกให้แก่ผู้กู้จะปรากฏอัตราดอกเบ็ญเท่ากับร้อยละ ๑๕ ต่อปี หรือ เกินกว่านั้น ก็ไม่เป็นหลักฐานที่จะหักล้างเพราะมิได้มีลายมือชื่อของผู้กู้ซึ่งเป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบในหนี้จะแปลให้เรียกดอกเบ็ญได้ร้อยละ ๑๕ ต่อปีมิได้ เพราะการเรียกเช่นนั้นต้องมีข้อสัญญากำหนดไว้ และจะรับฟังพยานบุคคลเพื่อเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบ็ญก็ไม่ได้ เพราะถือเป็นการสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารที่โจทก์อ้างมา ซึ่งต้องห้ามตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔(ข)

มาตรา ๙๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อใดมีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ แม้ถึงว่าข้อความอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ยินยอมก็ดี

(ก) ขอสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร เมื่อไม่สามารถนำเอกสารมาแสดง

(ข) ขอสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อได้นำเอกสารมาแสดงแล้วว่ายังมีข้อความเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารนั้นอยู่อีก”

๓.๒ กรณีสัญญาที่กำหนดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ผลคือดอกเบี้ยเป็นโมฆะ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๓๔/๒๕๒๒ จำเลยกู้เงินโจทก์ โดยโจทก์เรียกดอกเบี้ยร้อยละ ๒.๕๐ บาท ต่อสัปดาห์ (คิดเป็นร้อยละ ๑๓๐ ต่อปี) เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ดังนี้ ดอกเบี้ยนั้นตกเป็นโมฆะ โจทก์ไม่มีสิทธิที่จะได้รับดอกเบี้ยนั้นตั้งแต่วันทำสัญญา แต่เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลย กู้เงินโจทก์ไปจำนวนหนึ่งยังไม่ชำระ และตามสัญญาผู้กระบวนชำระหนี้ไว้ โจทก์ชอบที่จะได้รับ ดอกเบี้ยอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี นับแต่วันผิดนัด (คือดอกเบี้ยผิดนัดตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๒๔)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๖๗/๒๕๓๖ หนังสือสัญญากู้เงินท้ายฟ้องเห็นได้ว่ามีสองส่วน คือ ส่วนการกู้เงินกับส่วนการเรียกดอกเบี้ย ส่วนการกู้เงินไม่ผิดกฎหมายแต่ส่วนการเรียกดอกเบี้ยซึ่ง โจทก์คิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ส่วนนี้จึงตกเป็นโมฆะ สองส่วนนี้แยกต่างหากจากกันได้ โดยถือว่าคู่กรณีไม่ประสงค์จะให้ต้นเงินสูญไปด้วย ดังนั้น ต้นเงินจึงไม่ตกเป็นโมฆะ เพราะเป็นส่วนที่สมบูรณ์แยกต่างหากจากการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราซึ่งเป็นส่วนที่ไม่สมบูรณ์ สัญญาไม่เป็นโมฆะทั้งฉบับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๒๔ เมื่อลูกหนี้ ตกเป็นผู้ผิดนัดให้คิดดอกเบี้ยได้เสมอ ไม่ว่าจะมีส่วนตกลงให้ดอกเบี้ยกันหรือไม่ก็ตาม เพราะเป็นการกำหนดอัตราดอกเบี้ยโดยผลของ กฎหมาย เมื่อสัญญาถึงกำหนดชำระคืนในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๒๙ จำเลยไม่ชำระ ย่อมตกเป็นผู้ผิดนัด จึงมีหน้าที่ต้องชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ตั้งแต่วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๒๙ ซึ่งเป็นวันผิดนัด เป็นต้นไป ดอกเบี้ยภายหลังจากที่จำเลยผิดนัดไม่เป็นโมฆะ

๓.๓ กรณีเป็นการชำระหนี้ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๐๕๘/๒๕๕๘ ข้อเท็จจริงฟังได้มูลหนี้ เดิมเป็นกรณีที่โจทก์ทั้งสองมอบเงินให้จำเลยที่ ๑ หลายครั้งเพื่อปล่อยกู้นอกระบบคิดดอกเบี้ยจากผู้กู้ร้อยละ ๕ ต่อเดือน จึงเท่ากับร้อยละ ๖๐ ต่อปี อันเป็นการกระทำผิดอาญาตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๓ (ก) ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๔ นิติกรรมระหว่างโจทก์ทั้งสองกับจำเลยที่ ๑ จึงมีวัตถุประสงค์ต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายและขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ย่อมตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๐ ปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ทั้งสองว่า นิติกรรมดังกล่าวสามารถแยกส่วนที่ไม่เป็นโมฆะ ออกจากส่วนที่เป็นโมฆะตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๓ ได้หรือไม่ เห็นว่าควรวินิจฉัยเสียก่อนว่านิติกรรมระหว่างโจทก์ทั้งสองกับจำเลยที่ ๑ เป็นนิติกรรมใด เห็นว่านิติกรรมดังกล่าวมิใช่การกู้ยืมเงินระหว่างโจทก์ทั้งสองและจำเลยที่ ๑ แต่เป็นกรณีที่ฝ่าฝืนโจทก์ทั้งสองมอบหมายให้จำเลยที่ ๑ นำเงินไปให้บุคคลภายนอกกู้ยืมเงินแล้ว วัตถุประสงค์ของโจทก์ทั้งสองว่า จำเลยทั้งสองต้องร่วมกันคืนต้นเงิน ๑๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท และ ๗,๐๐๐,๐๐๐ บาท แก่โจทก์ที่ ๑ และที่ ๒ ตามลำดับหรือไม่ เห็นว่าแม้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๒ วรรคสองจะบัญญัติว่า “ถ้าจะต้องคืนทรัพย์สินอันเกิดจากโมฆะกรรม ให้นำบทบัญญัติว่า ลากมีควรได้แห่งประมวลกฎหมายนี้มาใช้บังคับ” ก็ตาม แต่ตามมาตรา ๔๑๑ ของกฎหมายฉบับเดียวกันบัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า “บุคคลใดได้กระทำการเพื่อชำระหนี้ เป็นการอันฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ท่านว่าบุคคลนั้นหาอาจจะเรียกร้องคืนทรัพย์สินได้ไม่” เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าโจทก์ทั้งสองมอบเงินให้จำเลยที่ ๑ นำไปปล่อยกู้บุคคลภายนอกกู้ยืมคิดดอกเบี้ยร้อยละ ๕ ต่อเดือน อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย นิติกรรมระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ ๑ ตกเป็นโมฆะ การที่โจทก์ทั้งสองมอบเงินให้จำเลยที่ ๑ ไป โดยให้จำเลยที่ ๑ ทำสัญญาเงินกู้ไว้และต่อมาจำเลยที่ ๒ ได้มาทำบันทึกค้ำประกันการชำระหนี้ ให้ไว้แก่โจทก์ทั้งสอง จึงเป็นการชำระหนี้ ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีแล้ว โจทก์ทั้งสองหาอาจเรียกร้องคืนได้ไม่ พิพากษายกฟ้องโจทก์”

๓.๔ กรณีการเรียกดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเกินอัตราและลูกหนี้ได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไปแล้ว

แนวฎีกาเดิมถือว่า การที่จำเลยได้ชำระดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเกินอัตราตามกฎหมายให้โจทก์ไปแล้ว เท่ากับเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจโดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันต้องชำระตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๐๗ หรือเป็นการชำระหนี้ ผ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๑๑ ผลคือ นอกจากเรียกเงินที่ชำระไปคืนไม่ได้แล้ว จะให้นำไปหักดอกเบี้ยตามกฎหมายหรือหักยอดเงินต้นก็ไม่ได้ด้วย

แต่ปัจจุบันมีคำพิพากษาซึ่งกลับหลักฎีกาเดิม ได้แก่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๓๑/๒๕๖๐

โจทก์คิดดอกเบี้ยจากจำเลยร้อยละ ๑.๓ ต่อเดือน หรืออัตราร้อยละ ๑๕.๖ ต่อปี ซึ่งเป็นการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.๒๔๗๕ มาตรา ๓ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๔ มีผลให้ดอกเบี้ยดังกล่าว ตกเป็นโมฆะ กรณีถือไม่ได้ว่า จำเลยชำระหนี้ โดยจงใจฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือเป็นการกระทำอันใด ตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้ โดยรู้แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันตามกฎหมายที่ต้องชำระ อันจะเป็นเหตุให้จำเลยไม่มีสิทธิได้รับทรัพย์สินนั้นคืนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๗ เมื่อดอกเบี้ยของโจทก์เป็นโมฆะ เท่ากับสัญญากู้ยืมมิได้มีการตกลงเรื่องดอกเบี้ยกันไว้โจทก์ไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยก่อนผินผาย และไม่อาจนำเงินที่จำเลยชำระแก่โจทก์มาแล้วไปหักออกจากดอกเบี้ยที่โจทก์ไม่มีสิทธิคิดได้ จึงต้องนำเงินที่จำเลยชำระหนี้ไปชำระต้นเงินทั้งหมด

๓.๕ กรณีนิติกรรมเข้าซื้ออสังหาริมทรัพย์กู้ยืมเงินดอกเบี้ยเกินอัตรา ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๘๓๙/๒๕๕๖ เมื่อ บ.ทำสัญญาเช่าซื้อทองคำในราคา ๑๖,๕๐๐ บาท แล้ว ในวันเดียวกัน บ.นำสร้อยคอทองคำไปขายที่ร้าน ว. ได้เงิน ๑๑,๔๓๗ บาท ส่วน ส.ทำสัญญาเช่าซื้อทองคำในราคา ๑๖,๖๐๓ บาท แล้วนำไปขายที่ร้าน ว. ได้เงิน ๑๐,๐๐๐ บาท การที่ บ. และ ส.ขายทองคำที่ได้รับมาไปในทันที โดย บ. และ ส. ต้องผ่อนชำระวันละ ๙๕ บาท เป็นเวลา ๑๗๔ วัน และ ๑๗๕ วัน ตามลำดับเชื่อได้ว่า บ. และ ส. ต้องการเงินจากบริษัท จ. เท่านั้น ไม่มีเจตนาเช่าซื้อทองคำ ไว้เป็นของตน ดังนั้น นิติสัมพันธ์ที่แท้จริงจึงเป็นเรื่องการกู้ยืมเงินมิใช่การเช่าซื้อ แม้มีการทำสัญญาเช่าซื้อก็เป็นเพียงนิติกรรมอำพรางการกู้ยืมเงินที่แท้จริง โดยการกู้ยืมเงินดังกล่าวคิดผลประโยชน์เป็นดอกเบี้ยไม่น้อยกว่าอัตราร้อยละ ๘๐ ต่อปี เกินอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี จำเลยทั้งสองจึงมีความผิดฐานร่วมกับพวกให้กู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.๒๔๗๕ มาตรา ๓ (ก) (ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่จำเลยกระทำความผิด) ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ ให้จำคุกคนละ ๓ เดือน และปรับคนละ ๑,๐๐๐ บาท รวม ๒ กระหวง เป็นจำคุกคนละ ๖ เดือน และปรับคนละ ๒,๐๐๐ บาท

๔. สาระสำคัญเกี่ยวกับหลักฐานการกู้ยืมเงิน

ป.พ.พ. มาตรา ๖๕๓ บัญญัติว่า “การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ ในการกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น ท่านว่าจะนำสืบการใช้เงินได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อให้ยืมมาแสดงหรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นได้เวนคืนแล้วหรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว” ดังนั้น ในการตกลงทำสัญญากู้ยืมเงินนั้น ถ้าหากว่ากู้ยืมกันเป็นจำนวนเงินเล็กน้อยไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท กฎหมายไม่ได้บังคับว่าต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือ แสดงถึงการกู้ยืมหรือทำสัญญาไว้ต่อกัน เช่น ยืมเงิน

ยืมเงิน ๕๐๐ บาท หรือ ๒,๐๐๐ บาทแล้วเพียงแต่พูดจาตกลงกันก็พอ แต่ถ้าหากว่ากู้ยืมเป็นจำนวนเกินกว่า ๒,๐๐๐ บาท คือตั้งแต่ ๒,๐๐๑ บาท ต้องทำหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ หรือทำหนังสือสัญญากู้ไว้ต่อกัน เพื่อจะได้ใช้เป็นหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดีในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามสัญญา

โดยสรุป หลักฐานแห่งการกู้เป็นหนังสือดังกล่าวนี้ ต้องมีข้อความแสดงว่า

- (๑) ได้กู้ยืมเงินเป็นจำนวนเท่าใด
- (๒) มีกำหนดใช้คืนเมื่อใด
- (๓) จะต้องมีการลงลายมือชื่อผู้กู้กำกับไว้ด้วย

แต่หากในขณะที่กู้ยืมเงินกัน มีการตกลงรับเอาสิ่งของแทนจำนวนเงินที่กู้ยืมกันนั้น ต้องคิดราคาของตลาดของสิ่งนั้นเป็นจำนวนเงินที่กู้จริงนั้น เช่น มีการตกลงกู้ยืมเงินกัน ๒,๕๐๐ บาท แต่มีการตกลงให้รับข้าวสาร ๓ กระสอบ ซึ่งในขณะนั้นข้าวสารราคากระสอบละ ๖๐๐ บาท ดังนั้น ถือได้ว่าการกู้ยืมเงินกันจริงเพียง ๑,๘๐๐ บาท เท่านั้น ทั้งนี้ เป็นไปตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๖

๕. ข้อควรระมัดระวังในการกู้ยืม

๑. ไม่ควรลงลายมือชื่อในกระดาษเปล่าเป็นอันขาด
๒. ก่อนลงลายมือชื่อในสัญญากู้ ควรตรวจสอบจำนวนเงินที่ระบุในสัญญาให้ถูกต้องและครบถ้วนตามจำนวนเงินที่ได้รับไป และในสัญญาต้องเขียนจำนวนเงินเป็นตัวหนังสือกำกับไว้ด้วยเสมอ เช่น กู้ยืมเงินไปจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท (สามหมื่นบาทถ้วน)
๓. ไม่ควรนำโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับการท ำประโยชน์ที่ดิน (น.ส.๓) ไปให้เจ้าหนี้ยึดถือไว้เป็นประกันการกู้ยืม
๔. สัญญาที่กู้ยืมเงินต้องทำอย่างน้อย ๒ ฉบับ โดยให้ผู้กู้ยึดถือไว้ฉบับหนึ่ง และให้ผู้ให้กู้ยึดถือไว้อีกฉบับหนึ่ง
๕. ในสัญญากู้ยืมเงินควรมีพยานฝ่ายผู้กู้ลงลายมือชื่อเป็นพยานอย่างน้อย ๑ คน

๖. ข้อปฏิบัติในการชำระเงิน

เมื่อผู้กู้นำเงินไปชำระไม่ว่าจะเป็นการชำระทั้งหมดหรือบางส่วนก็ตาม ผู้กู้ควรทำอย่างไรอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ มิฉะนั้นจะอ้างให้ผู้ให้กู้ว่าชำระเงินกู้ให้เขาคืนแล้วไม่ได้ สิ่งที่คุณควรกระทำเมื่อชำระเงิน คือ

๑. รับใบเสร็จรับเงินหรือหนังสือที่มีข้อความว่าได้ชำระเงินที่กู้มาแล้วทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนและมีลายเซ็นผู้ให้กู้กำกับไว้ด้วย
๒. รับหนังสือสัญญาเงินที่ได้ทำไว้แก่ผู้ให้กู้คืนมา ในกรณีที่ชำระเงินครบตามจำนวนเงินที่กู้
๓. มีการบันทึกลงในสัญญากู้ว่าได้นำเงินมาชำระแล้วเท่าไร และให้ผู้ให้กู้ลงลายมือชื่อกำกับไว้ ผู้ให้กู้ต้องลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกครั้งที่มีการชำระเงินจึงจะอ้างยืนยันได้ว่าได้ชำระเงินไปแล้ว

๗. อำนาจในการฟ้องคดี

คดีแพ่ง

- **หนี้กู้ยืมเงินที่ไม่ได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้** เจ้าหนี้ หรือผู้ให้กู้สามารถที่จะเรียกชำระหนี้ได้โดยพลัน คือให้ชำระหนี้ ในวันเดียวกับที่กู้ก็ได้ ดังนี้ เจ้าหนี้ จึงมีอำนาจฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวก่อนและไม่จำเป็นต้องบอกเลิกสัญญา

คำพิพากษา....

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๐๓/๒๕๓๕ เมื่อการกู้ยืมเงินระหว่างโจทก์จำเลยตามสัญญาไม่ได้ กำหนดเวลาชำระต้นเงินคืนไว้ โจทก์ยอมเรียกให้จำเลยชำระได้โดยพลันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๐๓ วรรคแรก และมีอำนาจฟ้องให้จำเลยชำระหนี้ โดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๖๕๒ ก่อนได้

- **หนี้กู้ยืมเงินที่มี กำหนดเวลาชำระ** การชำระหนี้ ก็ต้องเป็นไปตามเวลาที่กำหนด เจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ ก่อนถึงเวลานั้นหาได้ไม่ แต่ฝ่ายลูกหนี้ จะชำระหนี้ ก่อนกำหนดนั้นก็ได้ (หากกรณีเป็นที่สงสัย) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๐๓ วรรคสอง และในกรณีที่ คู่สัญญากู้ยืมเงินได้ตกลง กำหนดเวลาชำระหนี้ ตามวันในปฏิทินไว้ เมื่อครบกำหนดแล้ว ผู้กู้ยืมไม่ชำระหนี้ถือว่าลูกหนี้ ผิดนัดโดยมิพัก ต้องเตือนเลยตามมาตรา ๒๐๔

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๔๓๒/๒๕๕๕ ป.พ.พ. มาตรา ๒๐๓ วรรคสอง ที่ให้สิทธิแก่ลูกหนี้ ในการชำระหนี้ ก่อนกำหนดเวลาที่ตกลงกันได้ เป็นเพียงบทสันนิษฐานในกรณีเป็นที่สงสัยเท่านั้น แต่ถ้ามีการตกลงหรือมีพฤติการณ์อย่างชัดแจ้งว่าลูกหนี้ จะชำระหนี้ ทั้งหมดก่อนครบกำหนด ตามเวลาที่ตกลงกันไม่ได้ ลูกหนี้จะชำระหนี้ก่อนครบกำหนดเวลาตามที่ตกลงกันโดยเจ้าหนี้ไม่ยินยอมหาได้ไม่ ดังนั้นเมื่อโจทก์และจำเลยมีข้อตกลงอย่างชัดแจ้งตามสัญญากู้เงินว่าในกรณีที่ผู้กู้ชำระคืนเงินกู้ก่อนกำหนดทั้งจำนวนภายใน ๕ ปี นับแต่วันที่เบิกใช้เงินกู้ครั้งแรก ผู้กู้ตกลงชำระค่าธรรมเนียมคืนเงินกู้ก่อนกำหนด (Prepayment Fee) ในอัตราร้อยละ ๒ ของวงเงินกู้ โจทก์จึงชำระหนี้ เงินกู้ทั้งจำนวนคืนแก่จำเลยก่อนกำหนดโดยที่จำเลยไม่ยินยอมหาได้ไม่ เมื่อโจทก์ต้องการคืนเงินกู้ทั้งจำนวนแก่จำเลยก่อนกำหนดภายใน ๕ ปี นับแต่วันที่โจทก์เบิกใช้เงินกู้ครั้งแรก โจทก์จึงต้องชำระค่าธรรมเนียมคืนเงินกู้ก่อนกำหนดแก่จำเลยตามสัญญา โดยจำเลยมีสิทธิเรียกเก็บค่าบริการได้ตาม พ.ร.บ.การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.๒๕๐๕ ข้อ ๑๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.การธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๒๒ อันเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะทำสัญญากู้เงิน และธนาคารแห่งประเทศไทยได้ กำหนดหลักเกณฑ์ในการที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บค่าธรรมเนียมและค่าบริการอื่น ๆ นอกเหนือจากดอกเบี้ยจากโจทก์ได้ การที่จำเลยกำหนดเงื่อนไขให้โจทก์ต้องเสียค่าธรรมเนียมคืนเงินกู้ก่อนกำหนด จึงไม่เป็นข้อสัญญาที่ทำให้โจทก์ ต้องรับผิดชอบหรือรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนด

คดีอาญา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๓๙๕/๒๕๕๕ (จำเลยอ้างว่าผู้เสียหายยินยอมให้คิดดอกเบี้ยเกินอัตราจึงไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย การร้องทุกข์ไม่ชอบ ส่งผลให้การสอบสวนไม่ชอบ อัยการไม่มีอำนาจฟ้อง) โดยความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.๒๔๗๕ เป็นคดีอาญาความผิดต่อแผ่นดินมิใช่ ความผิดต่อส่วนตัวที่ห้ามพนักงานสอบสวนทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๑ วรรคสอง พนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจสอบสวนโดยมิพักต้องมีผู้เสียหายตามกฎหมายมาร้องทุกข์กล่าวโทษการที่ผู้เสียหายจะเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่ จึงมิใช่ข้อ สาระสำคัญของการสอบสวน ดังนี้ แม้ผู้เสียหายจะยินยอมให้ดอกเบี้ยแก่จำเลยในอัตราที่ขัดต่อกฎหมาย พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวนและพนักงานอัยการย่อมมีอำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญามาตรา ๑๒๐

๘. อายุความ

คดีแพ่ง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๐ บัญญัติว่า “อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้มีกำหนดสิบปี” ดังนั้น สัญญากู้ยืมเงินที่มีกำหนดวันชำระเงินคืนไว้ จึงต้องฟ้องภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันกู้เป็นต้นไป ส่วนสัญญากู้ยืมที่มีกำหนดเวลาชำระ อายุความจะเริ่มนับจากวันที่ครบกำหนดในสัญญา ในส่วนของดอกเบี้ยนั้น ตาม ประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๙๓/๓๓ (๑) กำหนดให้สิทธิเรียกร้องดอกเบี้ยค้างชำระ ให้มีกำหนด อายุความห้าปี ข้อพิจารณาเรื่อง อายุความเรียกหนี้ กู้ยืม มี ๓ กรณีคือ

กรณีแรก อายุความฟ้องต้นเงินกู้คืน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๒๒๒/๒๕๓๕ สัญญากู้ยืมเงินมิได้กำหนดวันชำระเงินไว้ สิทธิเรียกร้องที่จะให้ชำระเงินคืนจึงเริ่มนับแต่วันกู้เป็นต้นไป และมีอายุความ ๑๐ ปี จำเลยกู้ยืมเงินโจทก์ วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๑๘ โจทก์ยื่นฟ้องเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๒๘ จึงเป็นการฟ้องคดีภายใน ๑๐ ปี ไม่ขาดอายุความ ถ้าหลักฐานการกู้ที่มีกำหนดชำระเงินที่กู้ยืมคืนและมีข้อสัญญากำหนดว่าต้องใช้ต้นเงิน และดอกเบี้ยหรือเฉพาะดอกเบี้ยทุกเดือน หากผิดนัดยอมให้โจทก์ฟ้องเรียกต้นเงินและดอกเบี้ยได้ทันที เช่นนี้ หากผู้กู้ยืมไม่ชำระต้นเงินและดอกเบี้ยหรือเฉพาะดอกเบี้ยเดือนใดก็ถือว่าผิดนัด ผู้ให้กู้ยืมอาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้แต่นั้น

กรณีที่สอง อายุความฟ้องเรียกดอกเบี้ยค้างชำระ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๒๑๒/๒๕๓๒ การเรียกเอาดอกเบี้ยค้างส่งมีกำหนดอายุความ ๕ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๖ จำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๕ ทำสัญญากู้ยืมเงินโจทก์และรับเงินครบถ้วนเมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๑๘ โดยยอมผูกพันอย่างลูกหนี้ ดอกพร้อม ครั้นวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๒๖ จำเลยที่ ๔ ที่ ๕ ทำสัญญารับใช้เงินกู้โดยยอมชำระดอกเบี้ยค้างส่งทั้งหมด การที่โจทก์ฟ้องคดี เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๒๗ คดีโจทก์ส่วนจำเลยที่ ๔ ที่ ๕ เกี่ยวกับดอกเบี้ยค้างส่งจึงไม่ขาดอายุความ ส่วนจำเลยที่ ๑ มิได้ทำสัญญารับใช้เงินกู้ด้วย จึงไม่ต้องรับผิดตามสัญญาดังกล่าว โจทก์มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยค้างส่งจากจำเลยที่ ๑ ได้เพียง ๕ ปีนับแต่วันฟ้องย้อนหลังลงไป

กรณีที่สาม อายุความฟ้องเรียกเงินที่ต้องชำระเพื่อผ่อนชำระเงินเป็นงวด ๆ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๒/๒๕๒๓ ตามสัญญากู้ ต้นเงินนั้นมีข้อความตกลงให้จำเลยผ่อนส่งเป็นรายเดือน ๆ ละ ๕๐๐ บาท ดังนี้ ถือได้ว่าการฟ้องร้องให้จำเลยชำระต้นเงินตามสัญญากู้เป็นการฟ้องเรียกเอาจำนวนเงินอันเป็นการพึงส่งนอกจากดอกเบี้ยเพื่อผ่อนชำระเงินเป็นงวด ๆ อันมีกำหนดอายุความ ๕ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๗๔๙/๒๕๓๙ สิทธิเรียกร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความแม้มีข้อความว่า ลูกหนี้ จะผ่อนชำระหนี้ ให้แก่เจ้าหนี้ เป็นรายเดือนก็มีอายุความ ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๒ มิใช่ใช้อายุความ ๕ ปี ตามมาตรา ๑๙๓/๓๓ เพราะมิใช่ เงินที่ต้องผ่อนชำระเพื่อผ่อนชำระเงินเป็นงวด ๆ

คดีอาญา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๑๘๐/๒๕๕๖ ความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๔๗๕ มาตรา ๓ (ก) เป็นความผิดเกิดขึ้นและสำเร็จแล้วตั้งแต่ผู้ให้กู้ให้กู้เงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด การชำระดอกเบี้ยต่อเนื่องกันมาเป็นผลของการกระทำความผิดเท่านั้น ไม่ใช่

ความผิดต่อ.....

ความผิดต่อเนื่อง จำเลยที่ ๑ กับพวก ร่วมกันให้โจทก์ร่วมกู้เงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๔๑ และโจทก์นำคดีมาฟ้องเมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๗ เกินกว่า ๕ ปี นับแต่วันกระทำความผิด คดีจึงเป็นอันขาดอายุความตาม ป.อ. มาตรา ๙๕ (๔)

๙. กรณีถูกเรียกเก็บดอกเบี้ยโหด (อัตราดอกเบี้ยสูง) ควรทำอย่างไร

๑. ควรตรวจสอบดูก่อนว่า เราถูกเรียกเก็บดอกเบี้ยเกินร้อยละ ๑๕ หรือไม่วิธีคิดง่าย ๆ ตัวอย่างเช่น กรณีไปกู้สินเชื่อเงินสดจากบริษัทธุรกิจสินเชื่อแห่งหนึ่งโดยมีการเก็บดอกเบี้ยในอัตรา ๐.๓๕% ต่อเดือน บวกกับอัตราค่าธรรมเนียมอีก ๒.๕% ต่อเดือน ให้เอาทั้ง ๒ อัตรานี้ มาบวกรวมกันก็จะได้เป็น ๒.๘๕% ต่อเดือน ขึ้นต่อมาให้เอา ๑๒ (เดือน) คูณเข้าไป ก็จะได้อัตราดอกเบี้ยต่อปีออกมา ในตัวอย่างนี้ จะพบว่า ถูกเรียกเก็บดอกเบี้ย ๒.๘๕ X ๑๒ = ๓๔.๒๐% ต่อปี ซึ่งเกินกฎหมายกำหนดที่ ๑๕% ต่อปี

๒. ในกรณีที่ผ่อนจ่ายเงินค้างงวดจนท่วมเงินต้นที่ได้รับจริงในวันทำสัญญากู้เงิน ให้หยุดชำระหนี้ ที่เหลือทั้งหมด และให้ทำหนังสือแจ้งบริษัท ๆ บอกเลิกสัญญา เพราะบริษัทคิดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด

๓. การแจ้งความดำเนินคดี คุณสามารถแจ้งความดำเนินคดีอาญาต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในความผิดฐานเรียกเก็บดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดได้

๔. เตรียมตัวรับกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งทางฝ่ายผู้ให้กู้ใช้นั้นจะใช้วิธีการตามทวงหนี้ มากกว่าการฟ้องศาลเพราะศาลอาจยึดตามแนวคำพิพากษาที่ชี้ว่าดอกเบี้ยรวมกับค่าธรรมเนียมแล้ว เกินกฎหมายกำหนดไว้ที่ร้อยละ ๑๕ ต่อปีเป็นโมฆะ ซึ่งหากมีการฟ้องศาลและมีหมายศาลมาถึงก็ไม่ต้องหลบหนีให้นำเอกสารที่คุณได้ทำไป เอาไปชี้แจงต่อศาลเพื่อยืนยันเจตนาบริสุทธิ์และขอรับการพิจารณาในอัตราดอกเบี้ยที่เป็นธรรมอย่างไรก็ตาม ผู้กู้ยืมควรมีวินัยทางการเงินโดยเฉพาะวินัยในการก่อน ซึ่งมี ๖ ประการสำคัญคือ

- (๑) พึงระลึกเสมอว่า “เมื่อเป็นหนี้ ต้องใช้หนี้
- (๒) คิดก่อนเป็นหนี้ สร้างหนี้ เมื่อจำเป็นเท่านั้น
- (๓) การกู้ยืมเงินในระบบอาจจะมีขั้นตอนยุ่งยากกว่า อนุมัติช้ากว่า แต่เป็นธรรมกว่ากู้ยืมนอกระบบ

(๔) สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เป็นเงินกู้ในระบบทางเลือกใหม่สำหรับประชาชน

(๕) ใช้เงินตามวัตถุประสงค์ที่กู้ยืมเงินมาเท่านั้นและตั้งใจชำระหนี้ให้ตรงตามเวลาเพื่อรักษาประวัติที่ดีทางการเงิน

(๖) หลีกเลี่ยงการขายฝากที่ดินกับนายทุน เพื่อสู่มเสี่ยงต่อการเสียที่ดินได้โดยง่าย และนอกจากนี้ควรมีวินัยในการใช้จ่ายและหารายได้ ๕ ประการสำคัญคือ

- ๖.๑ ยึดหลักความพอเพียง พอประมาณและรอบคอบ
- ๖.๒ สมาชิกครอบครัวร่วมกันทำบัญชีครัวเรือนเป็นกิจวัตร
- ๖.๓ ใช้จ่ายให้น้อยกว่ารายได้ ไม่ฟุ่มเฟือย
- ๖.๔ เมื่อพบว่ามียาได้ไม่เพียงพอ ให้เร่งหารายได้เสริม
- ๖.๕ เมื่อการประกอบอาชีพ การค้า การลงทุน เริ่มมีปัญหาต้องรีบปรึกษาผู้รู้
อย่าปล่อยให้ขาดทุนสะสมหรือหมุนหนี้ ไปเรื่อย ๆ

๑๐. ปัญหาการกู้ยืมเงินนอกระบบและแนวทางแก้ไขตามแนวนโยบายรัฐบาลปัจจุบัน

การกู้ยืมเงินนอกระบบ ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ THAIPUBLICA รายการเกาะกระแส โดย นายตฤชา พิษนันทน์ เลขาธิการ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.)กล่าวว่า
ภาวะสังคมไทย.....

ภาวะสังคมไทยไตรมาสสอง ปี ๒๕๖๖ การจ้างงานปรับตัวดีขึ้น หนี้สินครัวเรือน ไตรมาส ๑ ปี ๒๕๖๖ มีมูลค่า ๑๕.๙๖ ล้านล้านบาท ไตรมาส ๒ ปี ๒๕๖๖ หนี้สินครัวเรือนขยายตัวเพิ่มขึ้น ๓.๖ % (<https://thaipublica.org/๒๐๒๓/๑๑>) สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๗ พ.ย. ๒๕๖๖ นอกจากนี้ จากฐานข้อมูลของโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ เมื่อปี ๒๕๕๙ ที่ผ่านมา พบว่า ในจำนวนผู้มีรายได้น้อย (ผู้มีรายได้ไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี) ที่มีสิทธิรับเงิน สวัสดิการทั้งสิ้น ๖.๙๘ ล้านคน เป็นผู้มีหนี้ นอกกระบวนการ ๑.๓๓ ล้านคน คิดเป็นมูลหนี้ นอกกระบวนการรวม ๘๖,๐๐๐ ล้านบาท (เฉลี่ยรายละ ๖๔,๖๐๐ บาท)

“หนี้นอกระบบ” หมายถึง การกู้หนี้ ทั้งในรูปของตัวเงินและสิ่งของที่อยู่นอกระบบสถาบันการเงิน ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง โดยการกู้หนี้ ยืมสินไม่ได้ให้ความสำคัญกับฐานการกู้ยืมเงินและอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด

“ปัญหาหนี้นอกระบบ” ถือเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและปัญหาความยากจน สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาหนี้ นอกระบบได้แก่ ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ปัญหาจากลักษณะนิสัยของลูกหนี้ ในการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยไม่เหมาะสมกับฐานะของตน ปัญหาของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นวัตถุนิยมมากยิ่งขึ้น ปัญหาการไม่สามารถกู้ยืมเงินในระบบสถาบันการเงินได้ และปัญหาด้านการศึกษาทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนทางการเงิน ดังนั้น บรรดาบุคคลที่มีเงินทุนจึงอาศัยช่องทางเหล่านี้ ในการประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงินแก่ประชาชน โดยอาศัยความได้เปรียบและมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหนือกว่าเอารัดเอาเปรียบในการให้กู้ยืมเงินแก่ลูกหนี้ โดยเฉพาะการเรียกดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้

แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ

ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๙ เห็นชอบหลักการเรื่อง การบริหารงานเพื่อการแก้ไขปัญหานี้ นอกระบบอย่างบูรณาการและยั่งยืนตามที่กระทรวงการคลังเสนอ ซึ่งมีแนวทางดำเนินการประกอบด้วย ๕ มิติ ดังนี้

๑. ดำเนินการอย่างจริงจังกับเจ้าหนี้ นอกระบบที่ผิดกฎหมาย โดยประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหนี้ นอกระบบมาร่วมไกล่เกลี่ยประนอมหนี้

๒. เพิ่มช่องทางการเข้าถึงสินเชื่อในระบบให้กับลูกหนี้ นอกระบบและประชาชนทั่วไป ได้แก่ การอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ “สินเชื่อรายย่อย ระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์) และการจัดตั้ง “หน่วยแก้หนี้ นอกระบบ (Business Unit) ภายในธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เพื่อให้คำปรึกษาปัญหานี้ นอกระบบ และออกแบบผลิตภัณฑ์สินเชื่อแก้ไขปัญหานี้ นอกระบบที่มีเงื่อนไขผ่อนปรน

๓. ลดภาระหนี้ นอกระบบโดยการไกล่เกลี่ยประนอมหนี้ โดยจัดให้มีจุดให้คำปรึกษาปัญหานี้ นอกระบบ” ณ สาขา ธ.ออมสิน และ ธ.ก.ส. ทุกสาขาทั่วประเทศ โดยธนาคารจะประสานงานกับคณะอนุกรรมการไกล่เกลี่ยประนอมหนี้ นอกระบบประจำกรุงเทพมหานคร หรือประจำจังหวัด ซึ่งมีอธิบดี อัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน หรืออัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดเป็นประธาน เพื่ออำนวยความสะดวกในการไกล่เกลี่ยหนี้ นอกระบบระหว่างลูกหนี้ กับเจ้าหนี้ นอกระบบให้เกิดมูลหนี้ ที่เป็นธรรมก่อนที่ธนาคารออมสินและ ธ.ก.ส. จะพิจารณาสินเชื่อเพื่อแก้ไขหนี้ นอกระบบตามศักยภาพของลูกหนี้ นอกระบบแต่ละรายต่อไป

๔. เพิ่มศักยภาพของลูกหนี้ นอกระบบ ลูกหนี้ นอกระบบที่ไม่มีศักยภาพในการหารายได้ หรือมีความสามารถในการชำระหนี้ ต่างจะได้รับการสนับสนุนด้านการฟื้นฟูอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ นอกระบบอย่างเข้มข้น ผ่านกลไกคณะอนุกรรมการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพการหารายได้ของลูกหนี้ นอกระบบ ประจำกรุงเทพมหานครหรือประจำจังหวัด ซึ่งมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

๕. สนับสนุนการแก้ไขปัญหาหนี้ นอกระบบของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรการเงินชุมชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สร้างเครือข่ายองค์การการเงินชุมชนเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาหนี้ นอกระบบเผยแพร่ความรู้และทักษะทางการเงินแก่ประชาชน และจัดทำฐานข้อมูลหนี้ นอกระบบ

บทสรุป

กฎหมายห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี (ป.พ.พ. มาตรา ๖๕๔) การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายเป็นการพนันหรือเป็นการขัดต่อความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๐) ค่าฤชาธรรมเนียมในการทำสัญญาที่ดี ค่าส่งมอบและส่งคืนทรัพย์สินซึ่งยึดก็ตี ย่อมตกแก่ผู้ยึดเป็นผู้เสีย (ป.พ.พ. ๖๕๑) คดีความเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินและการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด มีผลมาจากปัญหา ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ปัญหาความยากจนของคนไทย ปัญหาวินัยทางการเงินของปัจเจกบุคคล รวมถึงปัญหาการเอาเปรียบของนายทุน โดยภาครัฐจึงต้องมีมาตรการกำกับดูแล และช่วยเหลือประชาชน โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาหนี้ นอกระบบอย่างไรก็ตาม ประชาชนเองก็ต้องมีวินัยทางการเงิน เช่น วินัยในการใช้จ่ายและหารายได้ วินัยการออม และวินัยในการปลดหนี้ รวมถึงการหยุดสร้างหนี้เพิ่ม เร่งสำรวจหนี้ทุกรายการ เปรียบเทียบกับเจ้าหนี้แต่ละรายเพื่อลดอัตราดอกเบี้ยหรือขยายเวลาผ่อนชำระ หรือลดเงินงวดที่ต้องชำระ รวมถึงขอความช่วยเหลือเพิ่มเติมได้จากภาครัฐ ขอคำปรึกษาปัญหาหนี้ นอกระบบ ณ สาขานาการออมสิน และ ธ.ก.ส. ทุกสาขาหรือศูนย์ดำรงธรรม สายด่วน ๑๕๖๗ ฯลฯ นอกจากนี้ การปรับตัวของเจ้าหนี้ นอกระบบก็ยิ่งมีความสำคัญควบคู่กันไป ซึ่งหากเป็นเจ้าหนี้ นอกระบบที่มีพฤติการณ์เรียกดอกเบี้ยเงินกู้ยืมสูงเกินกว่าร้อยละ ๑๕ ต่อปี ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้กู้ยืมแก่ญาติมิตร นายทุนที่ให้กู้ยืมแก่คนทั่วไป หรือกลุ่มนายทุนผู้มีอิทธิพลถือว่ากำลังกระทำผิดกฎหมาย ดังนั้น ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหนี้ นอกระบบ ควรมีการปรับตัว คือ

(๑) เปรียบเทียบเจ้าหนี้ นอกระบบกับลูกหนี้ นอกระบบอย่างเป็นธรรมและปรับลดอัตราดอกเบี้ยลงเหลือไม่เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี

(๒) ยื่นขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ กับกระทรวงการคลัง ซึ่งการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์นั้น โดยผู้ยื่นขออนุญาตต้องเป็นนิติบุคคลที่มีทุนจดทะเบียนชำระแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ล้านบาท โดยติดต่อยื่นเอกสารขออนุญาตประกอบธุรกิจได้ที่สาขานาการออมสิน และ ธ.ก.ส. ทั่วประเทศ หรือที่สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง เมื่อได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจแล้วสามารถให้สินเชื่อแก่ประชาชนเฉพาะในเขต จังหวัดที่สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ในวงเงินกู้รายละไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท โดยมีเหลือไม่มีหลักประกันก็ได้ ทั้งนี้ สามารถเรียกดอกเบี้ย รวมค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมได้ไม่เกิน ร้อยละ ๓๖ ต่อปีแบบลดต้นลดดอก (Effective Rate)

บรรณานุกรม

กระทรวงการคลัง, คณะกรรมการกำกับการแก้ไขปัญหานี้ สืบค้นจาก *นอกระบบอย่างบูรณาการและยั่งยืน*, หน้า ๑-๓. สืบค้น ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑ จาก

http://www.๑๓๕๙.go.th/committee/doc/ภาครัฐ_การแก้ไขปัญหานี้_นอกระบบ.pdf
กั๊ยมเงิน. สืบค้น ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑ จาก

http://www.thailaws.com/aboutthailaw/knowing_law_๐๐๑.htm
มหาชัย ศรีทองกลาง. *ค วอธบายกฎหมายกั๊ยมเงิน*. พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพฯ : วิญญูชน. ๒๕๕๕

พงศ์พิพัฒน์ บัญชานนท์. (๑๘ มิถุนายน ๒๐๑๗). BBC NEWS. “ยิ่งนานยิ่งถ่าง ช่องว่างทางรายได้ ปัญหาใหญ่ที่รอ คสช. แก้” สืบค้น ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๑ จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-๔๐๓๑๗๖๖๓>

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๕๖๐. ราชกิจจานุเบกษา. (๑๕ มกราคม ๒๕๖๐) เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๕ ก, หน้า ๑๒ - ๑๔. สืบค้น ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๑ จาก

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๐/A/๐๐๕/๑๒.PDF>

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กองกฎหมายไทย. (๗ เมษายน ๒๕๖๐) สืบค้น ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๑ จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law๔/%BB๐๓/%BB๐๓-๒๐-๙๙๙๙-update.pdf>

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กองกฎหมายไทย. (๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐) สืบค้น ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๑ จาก

<http://web.krisdika.go.th/data/law/law๔/%BB๐๔/%BB๐๔-๒๐-๙๙๙๙-update.pdf>

ประมวลกฎหมายอาญา. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กองกฎหมายไทย. (๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐) สืบค้น ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๑ จาก

<http://web.krisdika.go.th/data/law/law๔/%BB๐๖/%BB๐๖-๒๐-๙๙๙๙-update.pdf>

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กองกฎหมายไทย. (๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑) สืบค้น ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๑ จาก

<http://web.krisdika.go.th/data/law/law๔/%BB๐๔/%BB๐๔-๒๐-๙๙๙๙-update.pdf>

มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค. *ดอกเบี้ยไม่เป็นธรรม ต้นตอหนี้ไม่รู้จบ*. สืบค้นเมื่อ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑ จาก <https://www.consumerthai.org/menutd๓/๓๓๒๓-๒๐๐๙-๐๗-๒๔-๐๙-๔๘-๔๒.html>

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔* สืบค้น ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๑ จาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ส นักวิชาการ. (กันยายน ๒๕๕๙). *ปัญหานี้นอกระบบและแนวทางแก้ไขโดยภาครัฐ*. สืบค้น ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑ จาก

<http://library๒.parliament.go.th/ebook/content-issue/๒๕๕๙/hil๒๕๕๙-๐๗๖.pdf๑๘>

ประเด็นคำถามท้ายเรื่อง

๑. การกู้ยืมเงินและการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดมีความสำคัญอย่างไรทำไมจึงต้องศึกษาเรื่องนี้
๒. คำว่า “การกู้ยืมเงิน” และ “ดอกเบี้ย” มีความหมายและสาระสำคัญอย่างไร
๓. หลักฐานการกู้ยืมเงินมีความสำคัญต่อการฟ้องคดีแพ่งอย่างไร
๔. ข้อควรระมัดระวังในการกู้ยืม ที่สำคัญมีอะไรบ้าง
๕. ข้อปฏิบัติในการชำระเงิน ประการสำคัญมีอะไรบ้าง
๖. เมื่อมีกรณีปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาการกู้ยืมเงินเกิดขึ้นระหว่าง เจ้าหนี้ (ผู้ให้กู้ยืม) กับลูกหนี้ (ผู้กู้) มีข้อพิจารณาอย่างไร เกี่ยวกับอำนาจในการฟ้องคดี และอายุความฟ้องคดี
๗. ความผิดทางอาญารฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๕๖๐ กำหนดอัตราโทษไว้อย่างไร
๘. ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับ “การกู้ยืมเงินและการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด”
๙. กรณีถูกเรียกเก็บดอกเบี้ยโหด (อัตราดอกเบี้ยสูง) ควรทำอย่างไร
๑๐. “หนี้ นอกระบบ” คืออะไร รัฐบาลมีแนวทางแก้ไขปัญหานี้ นอกระบบอย่างไร